

Säteilyturvakeskuksen määräys ydinenergian käytön turvajärjestelyistä

Annettu Helsingissä 22 päivänä joulukuuta 2015

Säteilyturvakeskus on määrännyt ydinenergilain (990/1987) 7 q §:n nojalla, sellaisena kuin se on laissa 676/2015:

1 luku

Soveltamisala ja määritelmät

1 § Soveltamisala

1. Tämä määräys koskee ydinenergian käytön turvajärjestelyjä. Määräys koskee ydinlaitosten turvajärjestelyjä ydinlaitoksen elinkaaren eri vaiheissa sen varmistamiseksi, että asetetut vaatimukset eri vaiheille ovat täytettävissä.
2. Säteilyturvakeskus päättää erikseen tämän määräyksen soveltamisesta muuhun ydinenergian käyttöön. Turvajärjestelyihin kuuluvat sekä fyysiset turvajärjestelyt että tietoturvallisuus.

2 § Määritelmät

1. Tässä määräyksessä tarkoitetaan:

- 1) *lainvastaisella toiminnalla* toimintaa tai toimenpidettä, jonka tarkoituksena on välitön tai välillinen ydinlaitoksen, ydinmateriaalin tai ydinjätteen ydin- tai säteilyturvallisuuden vaarantaminen. Tällaisena toimintana tai toimenpiteenä pidetään ydinlaitokseen, ydinmateriaaliin tai ydinjätteen tai ydinlaitoksella oleviin henkilöihin kohdistuvaa tahallista tai tuottamuksellista toimintaa, joka lainsäädännössä on säädetty rangaistavaksi;
- 2) *riskianalyysillä* järjestelmällisin menetelmin tehtäviä selvityksiä uhkien, ongelmien ja haavoittuvuuksien tunnistamiseksi, niiden syiden ja seurauksien kartoittamiseksi sekä niihin liittyvien riskien arvioimiseksi;
- 3) *suunnitteluperusteuhalla* lainvastaisen toiminnan uhkaa, jota käytetään luvanhaltijan vastuulla olevien turvajärjestelyjen suunnittelun ja arvioinnin perusteena;

- 4) *turvajärjestelyvyöhykkeellä* ydinlaitoksen turvajärjestelyjen toteuttamiseksi määriteltyjä alueita;
- 5) *uhkatilanteella* tilannetta, jossa todetaan tai on syytä epäillä ydinlaitokseen taikka ydinmateriaaliin, ydinjätteeseen tai ydinlaitoksella oleviin henkilöihin kohdistuvaa lainvastaista toimintaa;
- 6) *vaarallisella esineellä* sellaista esinettä, esineen jäljitelmää tai ainetta, joka voi vaarantaa tai jota voidaan käyttää vaarantamaan ydinlaitoksen tai ydinlaitoksella olevien henkilöiden turvallisuutta tai ydinmateriaalin tai ydinjätteen käsittelyyn ja kuljetukseen osallistuvien henkilöiden turvallisuutta;
- 7) *yhteisvialla* ydinlaitoksen usean järjestelmän, laitteen tai rakenteen yhtäaikaisesti tai lyhyessä ajassa tapahtuvaa vikaantumista yksittäisen tapahtuman tai syyn seurauksena.

2 luku

Turvajärjestelyjen perusteet

3 § Yleiset suunnitteluperusteet

1. Turvajärjestelyjen suunnittelun perusteena tulee käyttää suunnitteluperusteuhkaa, turvattavaa toimintaa koskevia riskianalyyskejä ja niiden perusteella arvioituja suojaustarpeita.
2. Turvajärjestelyt on sovitettava yhteen ydinenergian käyttötoiminnan, paloturvallisuuden ja valmiusjärjestelyjen kanssa.
3. Turvajärjestelyt on lisäksi sovitettava yhteen viranomaisten laatimien pelastus-, valmius- ja erityistilannesuunnitelmien kanssa.
4. Suunnitteluperusteuhan sekä ydinenergian käyttöön kohdistuvan lainvastaisen toiminnan uhkaku-
van määrittelemisestä säädetään ydinenergia-asetuksessa (161/1988).

4 § Ydinlaitoksen yleissuunnittelu

1. Ydinlaitoksen turvallisuuden kannalta tärkeät rakenteet, järjestelmät ja laitteet sekä ydinmateriaalin ja ydinjätteen sijoituspaikat on suunniteltava ydin- ja säteilyturvallisuutta koskevat vaatimukset huomioon ottaen siten, että turvajärjestelyt voidaan toteuttaa tehokkaasti.
2. Turvajärjestelyjen on perustuttava usean sisäkkäisen turvajärjestelyvyöhykkeen käyttöön siten, että turvallisuuden kannalta tärkeät järjestelmät ja laitteet sekä ydinmateriaali ja ydinjäte ovat erityisen suojattuja ja että kulun ja tavaraliikenteen valvonta voidaan järjestää.
3. Turvajärjestelyvyöhykkeiden on muodostettava tehokkaat ja tarkoituksenmukaiset turvajärjestelyt lainvastaiselle toiminnalle. Turvajärjestelyvyöhykkeillä on oltava järjestelyt lainvastaisen toiminnan havaitsemiseksi.
4. Ydinlaitoksen ja sen tieto-, tietoliikenne- ja automaatiojärjestelmien suunnittelussa ja ylläpidossa on käytettävä kehittyneitä, tarkoituksenmukaisia tietoturvallisuusperiaatteita. Turvallisuuden kannalta tärkeitä järjestelmiä koskevan luvattoman toiminnan ja tietoturvallisuuspoikkeamien havaitsemiksi ja estämiseksi sekä vahingollisten seurausten rajoittamiseksi on oltava tehokkaat menetelmät.

5. Ydinlaitoksella on varauduttava tietoturvallisuushkista johtuvien poikkeavien tilanteiden hallintaan.

5 § Henkilöturvallisuus

1. Ydinlaitoksella työskentelevien sekä ydinmateriaalin ja ydinjätteen käsittelyyn ja kuljetukseen osallistuvien henkilöturvallisuuden varmistamiseksi on tehtävä turvallisuusselvityslain (726/2014) mukaiset henkilöturvallisuusselvitykset ennen kyseiseen tehtävään ryhtymistä. Kuhunkin tehtävään liittyvät tietojen saanti- ja käyttöoikeudet on määriteltävä. Toimenpiteet, joilla torjutaan henkilöihin liittyviä uhkia, tulee toteuttaa suunnitelmallisesti ja ne on ulotettava myös luvanhaltijan käyttämiin alihankkijoihin ja niiden palveluksessa oleviin henkilöihin.

2. Ydinlaitoksella työskentelevien henkilöiden kulkuoikeudet ydinlaitoksen alueella on määriteltävä. Ydinlaitoksen alueella on pidettävä näkyvässä kulkuun oikeuttava tunnist.

6 § Turvajärjestelyjen toteuttaminen ja turvallisuuden ylläpitäminen

1. Turvajärjestelyt on toteutettava suunnitteluperusteiden, turvaohjesäännön, turvasuunnitelman ja muiden hyväksytyjen asiakirjojen mukaisesti. Turvajärjestelyjä koskevat asiakirjat on pidettävä ajan tasalla.

2. Turvajärjestelyjen tehokkuus ei saa merkittävästi laskea yksittäisen turvajärjestelmän, -rakenteen tai -laitteen vikaantumisen takia. Turvajärjestelyt on toteutettava siten, että niiden taso ei merkittävästi laske ydinlaitoksen mahdollisten yhteisvikojen, häiriöiden tai onnettomuuksien, kuten sähkönmenehtyksen tai tulipalon, sattuessa.

3. Turvasuunnitelman ja turvaohjesäännön mukaista toimintaa uhkatilanteissa on harjoitettava vuosittain. Harjoituksia on järjestettävä myös asianomaisten viranomaisten kanssa säännöllisesti.

4. Ydinlaitoksen henkilöstö on perehdytettävä turvajärjestelyihin sekä niiden toteuttamista edesauttaviin toimintatapoihin työpaikalla.

3 luku Turvavalvonta

7 § Asiointi ydinlaitoksella

1. Ydinlaitoksella asiointia varten on suunniteltava toimenpiteet asiointiin liittyvien uhkien torjumiseksi. Asiointia ovat myös ydinlaitokselle tehtävät vierailukäynnit, joiden kulkua ja ohjelmaa suunniteltaessa on otettava huomioon turvajärjestelynäkökohdat.

2. Ydinlaitoksella asioivien henkilöllisyydestä on varmistuttava. Asiointiin liittyvässä turvavalvonnassa on käytettävä tarkoitukseen soveltuvia valvontavälineitä ja tarkoitukseensa soveltuvaa ajanmukaista tekniikkaa.

3. Liikkuminen ydinlaitoksen alueella on oltava asioinnin tarkoituksen mukaan rajoitettua ja valvottua.

8 § Henkilö- ja tavaraliikenteen valvonta

1. Ajoneuvot, henkilöt ja näiden mukana olevat tavarat, esineet ja aineet sekä tavaroiden kuljetusvälineet on tarkastettava sen varmistamiseksi, ettei ydinlaitokselle tuoda luvatta vaarallisia esineitä. Ydinlaitoksella liikkumisen on oltava rajoitettua ja valvottua siten, että turvajärjestely- ja turvallisuusnäkökohdat voidaan ottaa tehokkaasti huomioon.
2. Kulun- ja tavaraliikenteen valvonta on järjestettävä asianmukaisella tavalla myös ydinaineen ja ydinjätteen kuljetuksen ja siihen mahdollisesti liittyvän varastoinnin yhteydessä.
3. Ydinlaitoksessa on oltava asianmukaiset menetelmät ydinmateriaalien, ydinjätteiden ja radioaktiivisten aineiden ja salassa pidettävän tietoaineiston luvattoman poisviennin havaitsemiseksi ja estämiseksi.

4 luku

Turvahenkilöt ja uhkatilanteisiin varautuminen

9 § Turvahenkilön koulutusvaatimukset

1. Ydinenergialain (990/1987) 7 l §:ssä tarkoitetulla turvahenkilöllä on oltava yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (282/2002) 24 §:n mukainen vartijan peruskoulutus tai muu riittävä turva-alan koulutus. Lisäksi turvahenkilön on täytettävä viimeksi mainitussa lainkohdassa säädetyt muut yleiset hyväksymisehdot.
2. Ydinlaitoksen turvaorganisaatioon kuuluvan tulee lisäksi osoittaa omaavansa tehtävänsä edellyttämät tiedot:
 - 1) turvaohjesäännöstä ja turvaorganisaation toimintaa koskevista periaatteista ja ohjeista;
 - 2) toiminnan pääperiaatteista ja kohteeseen liittyvistä turvattavista toiminnoista;
 - 3) toimintaa koskevista pelastus-, valmius- ja erityistilannesuunnitelmista; sekä
 - 4) mahdollisista muista tarvittavista toimintaohjeista, joiden avulla henkilö kykenee suorittamaan tehtävänsä oikein ja turvallisesti.

10 § Voimakeinojen käyttöön ja voimankäyttövälineisiin liittyvät erityisvaatimukset

1. Turvahenkilöltä, joka kantaa voimankäyttövälineitä tai jonka tehtäviin kuuluu varautuminen käyttämään näitä välineitä tai fyysisiä voimakeinoja turvaamistehtävässään, edellytettävää perus- ja erikoiskoulutusta koskevat vaatimukset määrätään ydinlaitoksen turvaohjesäännössä. Turvaohjesäännössä määrätään edellä mainittujen perus- ja erikoiskoulutuksen edellyttämästä kouluttaja- ja käyttökoulutuksesta sekä vaadittavan taitotason osoittamisesta ja seurannasta.
2. Ydinlaitoksen turvaorganisaation käytössä saa olla ainoastaan turvaohjesäännön mukaisia, luvanhaltijan tai vartioimisliikkeen hallitsemia voimankäyttövälineitä.
3. Turvahenkilöiden oikeudesta käyttää voimakeinoja säädetään ydinenergialain (990/1987) 7o §:ssä.

11 § Hälytyskeskus

1. Ydinlaitoksella on oltava turvajärjestelyjä varten hälytyskeskus ja sille varahälytyskeskus. Molemmista tulee olla varmennetut, tietoturvalliset yhteydet poliisiin ja ydinlaitoksen valvomoon. Varahälytyskeskuksen on oltava eroteltu varsinaisesta hälytyskeskuksesta etäisyyden ja rakenteellisten ratkaisujen avulla, jotta keskuksia ei menetetä samasta ulkoisesta tai sisäisestä syystä samanaikaisesti. Hälytyskeskuksessa tai varahälytyskeskuksessa on aina oltava paikalla vähintään yksi hälytystoiminnoista vastaava henkilö.
2. Ydinaineiden tai ydinjätteen kuljetuksen tai varastoinnin yhteydessä tulee toteuttaa hälytysyhteydet ja -järjestelyt siten kuin kuljetuksen tai varastoinnin turvaaminen edellyttää.

12 § Johtokeskus ja johtaminen

1. Ydinlaitoksella on oltava jatkuvasti turvaorganisaation johtamisesta vastaava henkilö ja uhkatilanteiden varalle varustettu johtokeskus ja sille varajohtokeskus. Molemmista tulee olla varmennetut, tietoturvalliset yhteydet poliisiin ja ydinlaitoksen valvomoon. Varajohtokeskuksen on oltava eroteltu varsinaisesta johtokeskuksesta etäisyyden ja rakenteellisten ratkaisujen avulla, jotta keskuksia ei menetetä samasta ulkoisesta tai sisäisestä syystä samanaikaisesti.
2. Ydinlaitoksella on oltava poliisin käyttöön osoitettava asianmukaisesti varustettu tila, josta poliisi voi johtaa toimintaa ydinlaitokseen kohdistuvan lainvastaisen toiminnan torjumiseksi.
3. Ydinlaitoksella, tutkimusreaktoria lukuun ottamatta, sama henkilö ei voi toimia yhtäaikaaisesti turvaorganisaation johtamisesta ja hälytystoiminnoista vastaavana henkilönä.

5 luku Uhkatilanteet

13 § Toiminta uhkatilanteessa

1. Uhkatilanteessa on viipymättä ryhdyttävä tilanteen vaatimiin toimenpiteisiin.
2. Hälytys poliisille on toimitettava heti kun uhan olemassaolo on todettu. Poliisille on ennen sen saapumista paikalle toimitettava tietoa uhkatilanteesta ja sen etenemisestä.
3. Kun uhan olemassaolo on todettu, toimenpiteitä uhan torjumiseksi johtaa turvaorganisaation johtajana toimiva henkilö. Turvajärjestelyihin liittyvien uhkatilanteiden johtovastuun siirtymisestä poliisille säädetään ydinenergia-asetuksessa.
4. Luvanhaltijan on asetettava poliisin avuksi riittävästi henkilöitä, joilla on ydin- ja säteilyturvallisuuden asiantuntemusta. Ydin- ja säteilyturvallisuuteen liittyvistä asioista ydinlaitoksella huolehtii luvanhaltija.

14 § Ilmoittaminen Säteilyturvakeskukselle

1. Ilmoitus Säteilyturvakeskukselle on tehtävä viipymättä kun uhan olemassaolo on todettu. Luvanhaltijan on huolehdittava sen järjestämisestä, että Säteilyturvakeskukselle toimitetaan tietoja uhkatilanteesta ja sen etenemisestä siinäkin tapauksessa, että turvaorganisaation johto on sidoksissa uhan torjuntatehtäviin.

6 luku Erinäiset säännökset

15 § Suunnitelmien laatiminen

1. Turvajärjestelyjä koskevat suunnitelmat ja toimenpiteet uhkatilanteiden varalta on valmisteltava yhteistyössä asianomaisten poliisiviranomaisten kanssa.

16 § Vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus

1. Vaitiolo- ja salassapitovelvollisuudesta säädetään ydinenergialain 78 §:ssä sekä yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 14 ja 41 §:ssä.

7 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

17 § Voimaantulo

1. Tämä määräys tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2016.
2. Tämän määräyksen voimaan tullessa vireillä oleviin asioihin sovelletaan tätä määräystä.

Helsingissä 22 päivänä joulukuuta 2015

Pääjohtaja Petteri Tiippana

Johtaja Hannu Koponen

Määräyksen saatavuus, ohjaus ja neuvonta

Tämä määräys on julkaistu Säteilyturvakeskuksen määräyskokoelmassa ja se on saatavissa Säteilyturvakeskuksesta.

Käyntiosoite: Laippatie 4, 00880 Helsinki

Postiosoite: PL 14, 00881 Helsinki

Puhelin: 09-759 881

Määräyskokoelma: <http://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/normi/555001/>